

Urmakare i tiden

Till Urmakarskolan i Borensberg söker elever från hela landet. De har ett gemensamt intresse: Klockor.

– Urmakare är ett betydelsefullt yrke och det finns massor av möjligheter, man kan få jobb var som helst i världen, säger Peter Wadbro en av studenterna.

Urmakarskolan är en kompletterande utbildning och finns i det lilla samhället Borensberg, mellan Linköping och Motala. Skolan grundades i början av 1940-talet och många av Sveriges urmakare har fått sin utbildning här. Innanför skolans dörrar möts man av dofter från elevernas lunchrum som ligger i anslutning till entrén. Det är rymliga lokaler och klassrum finns på två plan. I trapphus och korridorer finns klockor överallt och ett svagt tickande hörs från olika håll. På väggarna hänger väggur och pendelur där andra skulle ha tavlor, och i fönstren står bordsur av olika modeller. Hans Erman, lärare på skolan är stolt över att skolan utvecklar kunskaper inom ett traditionellt yrke och hjälper till med att bevara det svenska kulturarvet.

– Urmakare är ett femhundra år gammalt yrke. Den teknik vi använder för att tillverka urverk idag är i princip densamma som de använde på 1700-talet, fast mer förfinad, menar Hans.

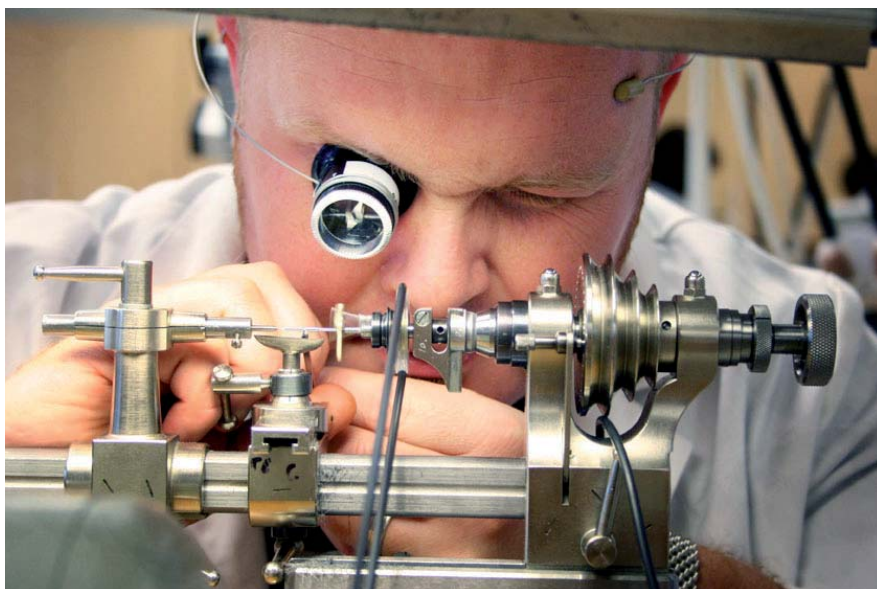
Stor del av undervisningen är praktisk

För att bli urmakare studerar eleverna i tre år. De två första åren är grundutbildning och det tredje en gesällutbildning.

Claes Beck-Friis, undervisar i grundutbildningen.

Här går 36 elever, tolv i varje klass. I utbildningen ingår 19 veckors praktik, 15 av dem inom gesällutbildningen. Första läsåret får eleverna arbeta med större urverk för att lära sig grunderna. De får bland annat tillverka bordsur, svarva

Eleverna har ett fantastiskt tålmod och en imponerande uthållighet när de arbetar.

och fila egna verktyg och passbitar.

– Dimensionerna på klockor går ner i andra läsåret. Då får eleverna hantera mindre urverk och lära sig att använda olika slags mätinstrument för att testa klockornas balans, vattentäthet, känslighet och exakthet. De jobbar även med att avmagnetisera klockor, säger Claes Beck-Friis, lärare i årskurs två. Gesäll eleverna arbetar med mera avancerade mekaniska ur, design, reparations- och tillverkningsmetoder och får använda sig av sina färdigheter från grundutbildningen.

Ungefär 75 procent av utbildningen är praktisk undervisning och bara en mindre del är ren teori. Men eleverna får löpande genomgångar inför varje moment som de ska göra och teori varvas med praktik hela tiden. Exempel på rent teoretiska kurser är ”Kultur och historia” och ”Fackspråk”.

– Det är viktigt att eleverna lär sig historik om yrket och fackspråk för att

kunna kommunicera på engelska i de sammanhang yrkesuppgifterna kräver, eftersom urmakare är ett internationellt yrke, menar Claes Beck-Friis.

För att bli antagen till skolan måste man ha godkända betyg från gymnasieskolan. Vid ansökan får eleverna göra ett intagningsprov.

Provet består av tre delar, en intervju, ett teoriprov och ett praktiskt prov. De praktiska proven avgör om eleverna har tålmod och fingerfärdighet och är lämpliga för yrket.

Poya Yekta som började utbildningen i höstas tvekade inte att söka till Urmakarskolan.

– Min pappa samlar på klockor och jag har alltid velat bli urmakare, säger Poya. Jag tycker om att tillverka saker och har alltid varit nyfiken på hur saker och ting fungerar. När jag var liten plockade jag isär mina leksaker för att se hur de var konstruerade.

”Hela världen skriker efter nyutexaminerade urmakare.”

Flera gånger om året erbjuder Urmakar-skolan ”prova på – dagar” då man tar emot elever som får prova på om urmakare är något de vill bli.

– Många av skolans elever har varit hos oss på dessa dagar innan de har sökt till utbildningen. Även vi lärare kan lämna en bedömning på om vi anser att eleverna är lämpade för yrket.

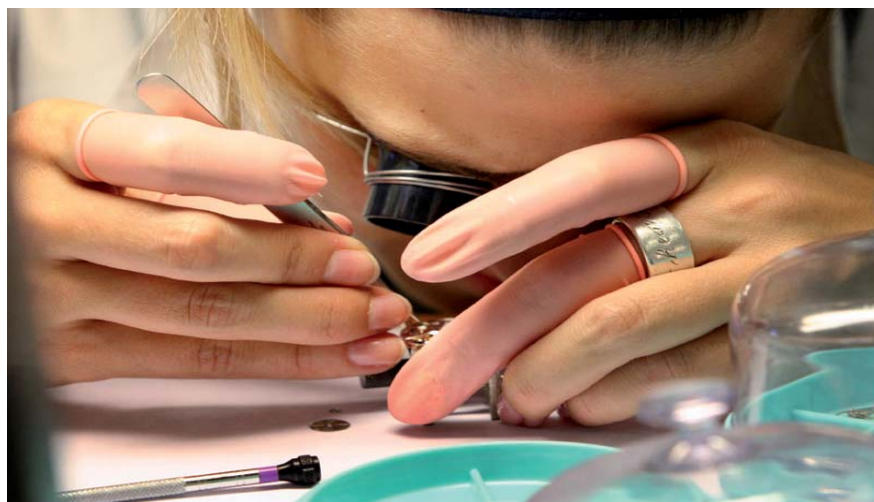
Tålmod och uthållighet hos eleverna

I klassrummet för årskurs ett arbetar man med att bygga konstruktionen till ett bordsur och eleverna i årskurs två arbetar just nu med att svarva en uppdragsaxel till ett mekaniskt armbandsur.

– Nu i tvåan jobbar vi med armbandsur och fickur, vilket jag tycker är kul. Det känns som en naturlig övergång från stora urverk till finslip och man är mer självgående. Jag upptäcker att jag klarar mycket själv vilket stärker ens självförtroende, säger Peter Wadbro, en av eleverna.

” Urmakare är ett fem-
A l l a
eleverna **hundra år gammalt yrke.**
bär vita

eller blå rockar och arbetar intensivt och under stor koncentration vid sina bänkar. Korntänger (pincetter), små mejslar och lupper är arbetsredskap som används. I klassrummen där eleverna arbetar är renligheten viktig. Minsta lilla dammkorn kan påverka urets funktion. Det finns avskilda rum för utförande av så kallade smutsiga jobb, exempel slipning eller borring.

Tid och rum vävs samman med full koncentration på arbetet.

Skolan ligger i ett litet samhälle och många är inackorderade under utbildningen. Det skapar en familjär stämning och eleverna umgås även på fritiden.

– Jag tycker att skolan är bra, här lär jag mig vad jag behöver och det är bra lärare, säger Peter. Jag tycker också att man får intern utbildning genom att lära sig av varandra klasserna emellan.

I årskurs 3, pågår kundreparationer. Klassen är oerhört fokuserad på sina arbetsuppgifter och sitter försjunkna över sina urverk. Eleverna har ett fantastiskt tålmod och en uthållighet som imponerar. Komponenterna i klockorna är ibland så små att de är svåra att urskilja med blotta ögat. Eleven Susanna Åkesson arbetar med en liten damklocka som har blivit inlämnad för service.

– Jo, visst måste man ha tålmod, säger Susanna och ler, men det är fräckt att se hur saker och ting fungerar.

– Här i gesällutbildningen får eleverna utveckla det de lärt sig under grundutbildningen, säger Åke Lindfeldt. Vi utför kundreparationer i lärande syfte, våra kunder känner till att det tar längre tid men urverken blir ordentligt servade samtidigt som eleverna får lära sig att felsöka och reparera.

Alla strävar efter att klara proven

Susanna ser fram emot att få arbeta som urmakare. Till våren kommer hon att få sina gesällprov granskade. Bedömning görs på egentillverkade verktyg och detaljer till olika sorters ur.

– Till sista provet får vi tre klockor med

Susanna Åkesson, elev i gesällutbildningen

preparerade fel och på två dagar ska vi få klockorna i tiptop skick, säger Susanna. Om jag inte klarar provet kan jag göra om det.

Det är inte skolan som gör bedömningen om eleven klarar sig eller inte, det gör Sveriges Urmakares Yrkesnämnd. I våras var det första gången sedan nystarten 2000 som samtliga elever fick sina gesällprover godkända.

Skolan är också ansluten till det schweiziska utbildningsinstitutet Wostep och för dem kan eleverna, om de har anmält sig, avlägga prov för Wostepcertifikat, ett statusfyllt certifikat bland urmakare, och något som alla på skolan strävar efter att klara. Efter fem godkända delprov som ska göras under andra läsåret sker ett avslutande stort prov. Susanna berättar att det avslutande provet är liknande gesällprovet men betydligt svårare. Bedömningen av arbetet görs i en skala mellan 1 och 6. På samtliga prov måste eleverna ha betyg 4 för att få godkänt.

Minst två jobberbjudande per elev

Urmakare är en liten yrkesgrupp. När man är klar med utbildningen och avlagt sitt gesällprov kan man specialisera sig på exempelvis små eller stora urverk,

tillverkning eller service. Efter utbildningen kan eleverna direkt börja arbeta som urmakare. Arbeten finns i butiker, verkstäder eller hos leverantörer. För att specialisera sig finns vidareutbildningar hos till exempel klocktillverkare i Schweiz.

Sedan skolans nystart 2000 har 52 elever utexaminerats och 46 av dem arbetar idag som urmakare.

– När eleverna går ut här har de minst två jobberbjudande var, säger rektor Åke Lindfeldt, hela världen skriker efter nyutexaminerade urmakare. Efter utbildningen har ofta urmakarna en god sammanhållning fortsättningsvis, och de kan nyttja varandras kunskaper trots långa avstånd.

Peter Wadbro är inneboende och hyr ett rum i Borensberg och veckopendlar hem till familjen på helger och varje ledig stund.

– Visst känns det tufft ibland att sitta här i Borensberg när jag samtidigt vill vara med familjen, säger Peter. Men när jag är klar med utbildningen kommer jag att vara så mycket som möjligt med familjen. Därför ska jag till en början arbeta som urmakare i trakten där jag bor och arbeta bredvid en etablerad urmakare, utöka mina kunskaper och förbättra fingerfärdigheten. Men sedan finns massor av möjligheter, man kan få jobb var som helst i världen.

Peter Wadbro, elev i grundutbildningen år 2

Text Ingegerd Johansson

Foto Maria Gredeskog

Fakta:

- Kompletterade utbildningar är en frivillig utbildningsform som ligger helt utanför det offentliga utbildningssystemet. Utbildningsanordnare följer inte några nationella kursplaner utan bestämmer själva innehåll och kursplaner för utbildningen.
- Utbildningarna kan utgöra ett komplement till gymnasial utbildning och koncentrerar sig ofta på ett ämnes- eller yrkesområde.
- Det finns för närvarande cirka 150 utbildningsanordnare som erbjuder utbildningar inom t ex konst, dans, teater, musik, design, mode. Andra utbildningar återfinns inom sådana områden som hantverk, media, flyg, frisk- och hudvård m fl.
- Kännetecknande för Kompletterande utbildningar är att de har en enskild huvudman (ägare), som kan vara enskilda fysiska personer eller organisationer.
- Statens skolverk är tillsynsmyndighet.